

GLAVNE IDEJE
Kako je Karantanija izgubila samostojnost
Nastala je Spodnja Panonija
Obstajalo je Arnulfovo kraljestvo

KLJUČNE BESEDE
Ljudevit Posavski
Kocelj
Konstantin in Metod

Kaj se je na vzhodnoalpskem prostoru dogajalo v 9. stoletju

(Fototeka Gorenjskega muzeja, foto T. Lauko)
Na sliki je staroslovanska okrogla bronasta broška, verjetno s podobo (neznane) kralja. Najdena je bila na Bledu, izdelana pa naj bi bila v 9. ali 10. stoletju.

Kako je Karantanija izgubila samostojnost

Po smrti Karla Velikega se je v Frankovski državi pojavila politična kriza. Kraljevi uradniki, ki so upravljali mejne dele, so nepravilno vladali in izkoriščali prebivalce. Eden takih je bil tudi furlanski grof, kateremu je bilo podrejeno ozemlje današnje Slovenije in Hrvaške. Spodnjepanonski knez **Ljudevit Posavski** se je v začetku 9. stoletja uprl frankovski oblasti z orožjem. V letih 819–820 so se mu pridružili tudi Karniolci in Karantanci, a so bili večkrat premagani. Po porazu upora leta 823, so Karantanci in Karniolci doživeli veliko sprememb.

Spremembe v vzhodnih Alpah po izgubi karantanske samostojnosti

POLITIČNO VODSTVO	Karantanski knez je bil odstavljen. Karantansko ozemlje je bilo podrejeno frankovskemu kraljevemu uradniku (grofu).
POLITIČNA ORGANIZACIJA	Samostojna kneževina Karantanija je bila ukinjena in spremenjena v grofijo, ki je bila pod nadzorom frankovskega kralja. Razdeljena je bila na fevde.
DRUŽBENE SPREMEMBE	Uveden je bil fevdalizem . Karantansko ozemlje je bilo v pretežni meri razdeljeno med frankovske fevdalce. Kmetje so postali nesvobodni podložniki. Položaj kosezov se je poslabšal, saj so postali le (svobodni) kmetje.

»Ko so se vojske združile, so skoraj vso pokrajino opustošile z ognjem in mečem ter se vrnile domov, ne da bi utrpele kakšno hudo izgubo. /.../ Te tri vojske so zbrali iz Saške, vzhodne Frankovske, Alemanije, Bavarske pa tudi Italije. Ko so se ti vračali domov, so se Karniolci, ki prebivajo ob reki Savi in so skoraj sosedje Furlanom, predali Baldriku. Isto je storil tudi del Karantancev, ki je bil odpadel od nas na Ljudevitovo stran.«

(Odlomek iz letopisa frankovskega kraljestva, 9. stoletje)

Zapis o uporu Ljudevita Posavskega.

Obdobju misijonskega delovanja je v 9. in 10. stoletju sledilo utrjevanje **krščanske vere**. V ta čas sodijo tudi **Brižinski spomeniki**, najstarejši slovanski pisani dokument v vzhodnih Alpah. Izvirno besedilo je verjetno nastalo sredi 9. stoletja, ohranjeni zapis pa konec 10. stoletja. Gre za pergamentne liste, na katerih je besedilo zapisano v jeziku, ki so ga takrat govorili Slovani v vzhodnih Alpah. Vsebujejo dva obrazca za spoved in pridigo o grehu in pokori. Verjetno so bili del popotnih listov freisingškega škofa, saj je škofija Freising (Brižinje) imela posest na današnjem slovenskem ozemlju (okoli Škofje Loke in Vrbskega jezera).

ALJ VES?

- Da so Franki konec 8. stoletja vodili več vojn proti Avarom in uničili njihovo središče v Panonski nižini,
- da so zgodovinarji dolgo domnevali, da je karantansko plemstvo po letu 823 povsem izginilo; danes pa menijo, da so mnogi karantanski plemiči postali frankovski fevdalci;
- da je uvajanje fevdalnega sistema v Karantaniji in Karniolci potekalo počasi, vsaj 100 let,
- da Brižinske spomenike danes hranijo v Münchnu.

Nastala je Spodnja Panonija

Ko so Franki konec 8. stoletja uničili avarsko državo v Panonski nižini, so tu ustanovili mejno grofijo **Spodnja Panonija**. Obsegala je ozemlje med rekami Raba, Donava in Drava. Na tem ozemlju je živelo veliko Slovanov. Vključevala je tudi del današnjega slovenskega ozemlja na severovzhodu.

Frankovski kralj je grofijo kot fevd podelil slovanskemu knezu Pribini. Pri Blatnem jezeru si je dal Pribina zgraditi prestolnico, imenovano Blatenski kostel.

Po smrti Pribine je Spodnjo Panonijo vodil njegov sin, **Kocelj**:

- uprl se je frankovski oblasti in pokristjanjevanju salzburške cerkve,
- med letoma 869 in 874 je grofijo vodil povsem samostojno,
- povabil je bizantinska misijonarja Konstantina in Metoda, da širita krščansko vero v slovanskem jeziku.

Njuno delovanje je bilo tako uspešno, da so morali duhovniki salzburške škofije (ki so prej pokristjanjevali to območje) zapustiti Spodnjo Panonijo.

Med svojim delovanjem v Spodnji Panoniji je Metod verjetno sestavil Zakon sodnem ljudem, najstarejši **slovanski zakonik**.

Vendar pa samostojnost Spodnje Panonije ni trajala dolgo. Združena frankovska vojska je premagala Koclja in Spodnjo Panonijo ponovno vključila v svoje meje.

ALI VES?

- Da so nemški škofje Konstantina in Metoda nenehno obtoževali krivoverstva, vendar je papež v Rimu vedno znova odločil, da delata prav,
- da je Metod na Moravskem v slovanski jezik prevedel Sveto pismo,
- da so v salzburški nadškofiji proti Metodu dali sestaviti spis, v katerem so ga obtožili, da škodi latinskemu bogoslužju,
- da so bili Metodovi učenci po njegovi smrti pregnani iz Moravske ter so se razselili v Bolgarijo, Makedonijo, Raško (Srbijo) in na hrvaške obale.
- da je Konstantin malo pred smrtjo v Rimu vstopil v samostan in prevzel redovno ime Ciril.

Obstajalo je Arnulfovo kraljestvo

V drugi polovici 9. stoletja je ozemljem nekdanje Karantanije, Karniole in Spodnje Panonije vladal kralj **Arnulf**. Bil je nezakonski sin bavarskega vojvode, ki je kasneje postal kralj. Svojo mladost je preživel pri materini družini v nekdanji Karantaniji, ki je kasneje predstavljala središče njegove moči. Arnulf je bil vojak, saj je večino časa preživel v bojih. Boril se je proti Vikingom, Madžarom in Moravanom. Odpravil se je celo v Rim, kjer ga je papež okronal za kralja, zato njegovo ozemlje imenujemo tudi »Arnulfovo kraljestvo«.

Arnulfova bojevanja so že nakazovala novo dobo v evropski zgodovini. Njeni glasniki so bili Madžari in Vikingi, ki so ropali in vpadali po Evropi.

PONOVIMO

1. Zakaj je Karantanija izgubila svojo samostojnost?
2. Kje je bila Spodnja Panonija?
3. Zakaj je bilo pomembno delovanje Konstantina in Metoda?

REMISLI

Kateri dogodki v 9. stoletju so bili pomembni za slovensko zgodovino?

Kaj se je na vzhodnoalpskem prostoru dogajalo v 9. stoletju

Konstantin in Metod (na sliki je upodobitev iz 19. stoletja) sta bila brata iz Soluna, ki sta med Slovani v 9. stoletju širila krščanstvo vero. Med vračanjem iz Moravske, kamor sta šla na prošnjo kneza Rastislava, sta se ustavila tudi v Spodnji Panoniji.

»Ko se je filozof vrnil v Carigrad in je Rastislav knez moravski slišal, kaj je filozof naredil v deželi Hazarov [turško nomadska plemena v južni Rusiji], je tudi sam v skrbi za svoje ljudstvo poslal poslanca k omenjenemu cesarju in naznanil, da se je njegovo ljudstvo /.../ želelo spolnjevati krščanski zakon, a da nimajo učitelja /.../, zato prosijo, da v one dežele pošlje človeka, ki bi mogel onemu narodu popolnoma pokazati vero in red božjega zakona. /.../ Cesar je uslišal njegovo prošnjo /.../«
(Žitje (Konstantina) s prenosom svetega Klementa: rimska legenda, 9. stoletje).

Takole je kralj Arnulf upodobljen v delu Nemški kralji, ki je bilo izdano leta 1888.

POJMI

PERGAMENT – pisna podlaga iz živalske kože, v uporabi v srednjem veku

SPOVED – v katoliški veri obred, ko vernik prizna svoje grehe duhovniku in jih obžaluje